

CAIETE DE DREPT PENAL

Criminal Law Writings

Publicație trimestrială

Nr. 2/2022

Abrevieri	7
-----------------	---

I. DOCTRINĂ

Andreea-Daniela Năstasie, Liberarea condiționată. Probleme punctuale	9
Raul Alexandru Nestor, Cu privire la admisibilitatea restituirii cauzei la procuror după închiderea procedurii de cameră preliminară	32
Ofelia Maria Creța, Aspecte contencioase privind locul executării pedepsei	58
Iulia Raluca Andrița, Unele aspecte privind renunțarea la urmărirea penală.....	82
Claudia Cristina Povăliceanu, Inechități privind incriminarea infracțiunii de purtare abuzivă în formă agravată	102

II. JURISPRUDENȚĂ

Bogdan-Mihai Dumitru, Modalitatea de calcul a termenului procesual prevăzut de art. 207 alin. (1) C. pr. pen.	123
---	-----

Abbreviations	7
---------------------	---

I. DOCTRINE

Andreea-Daniela Năstasie , Conditional release. Particular issues	9
Raul Alexandru Nestor , Regarding the admissibility on the restitution of the case to the prosecutor after the conclusion on the preliminary chamber proceedings	32
Ofelia Maria Creța , Disputable aspects in relation to the place for the execution of the punishment	58
Iulia Raluca Andrița , Aspects regarding the waiver of the prosecution	82
Claudia Cristina Povăliceanu , Inequities regarding the incrimination of the criminal offence of abusive conduct in aggravated form	102

II. CASE LAW

Bogdan-Mihai Dumitru , The way of calculating the procedural term as provided by Article 207 paragraph (1) of the Criminal Procedure Code	123
--	-----

*Andreea-Daniela NĂSTASIE***Masterand, Facultatea de Drept,
Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca*

Conditional release. Particular issues

□ ABSTRACT

The regulation of conditional release from prison, both by provisions of criminal procedure law, as well as by criminal law norms on the execution of punishments, raises various problems in the judicial practice. There are numerous inaccuracies regarding the correlation of legal regulations and several reconfigurations on account of the recent interpretations of the supreme court. This paper addresses issues concerning the proper understanding of the procedure of granting conditional release, the applicability of the compensatory mechanism for inappropriate detention conditions and the problematic hypotheses regarding the cancellation of conditional release.

□ **Keywords:** *conditional release, criteria for granting conditional release, reduction of the period of detention, compensatory mechanism, inappropriate detention conditions, cancellation of conditional release.*

I. Precizări preliminare

Instituția liberării condiționate reprezintă ultima modalitate de individualizare a pedepsei¹, intervenită în timpul executării, prin care instanța de judecată acordă posibilitatea resocializării persoanei condamnate și pregătirii pentru punerea în libertate², în urma unei proceduri administrative care analizează dacă aceasta manifestă o conduită pozitivă pe parcursul detenției și dacă funcția de reeducare a pedepsei aplicate și-a atins finalitatea.

* andreea-daniela.nastasie@law.ubbcluj.ro.

¹ I. Chiș, A.B. Chiș, *Executarea sancțiunilor penale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 239.

² Tr. Pop, *Drept penal comparat. Penologie și știință penitenciară*, vol. III, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1924, p. 441.

Reglementările care prezintă interes în această materie sunt consacrate atât în legislația anterioară, referindu-ne la vechea legislație penală³, care devine incidentă în cazul activării mecanismului aplicării legii penale mai favorabile, cât și în prevederile Codului penal⁴, ale Codului de procedură penală⁵ și ale legislației secundare: Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal⁶, respectiv Regulamentul de aplicare al acesteia din anul 2016⁷.

Sediul materiei se completează cu mai multe modificări legislative, unele în vigoare, altele abrogate, cu intervenții ale instanței de contencios constituțional și ale instanței supreme, menite să asigure interpretarea corectă și aplicarea unitară a textelor legale, în condiții de legalitate și previzibilitate, numeroase dintre ele eșuând în acest demers, așa cum vom arăta acolo unde va fi cazul.

Literatura de specialitate și jurisprudența în domeniul liberării condiționate aduc în atenție problemele ivite în aplicarea textelor legale, chiar corijate de intervenția instanțelor superioare, așa încât, considerăm noi, prezintă relevanță a ne apleca asupra aspectelor de interes practic.

Supunem, astfel, studiului prezentei lucrări instituția liberării condiționate, urmărind, deopotrivă, a determina deficiențele prevederilor de drept penal și procesual penal, respectiv, a lămuri condițiile în care reglementarea în vigoare își găsește aplicabilitate în practica judiciară actuală.

II. Procedura acordării liberării condiționate

Reglementarea procedurii de acordare a beneficiului liberării condiționate persoanelor care se află în executarea unei pedepse privative de libertate este consacrată atât în dispozițiile art. 587 C. pr. pen., cât și în prevederile Legii nr. 254/2013.

În privința naturii juridice a liberării condiționate, se susține faptul că aceasta ar fi un mijloc de individualizare *administrativă*⁸ a executării pedepsei, argumentându-se prin aceea că liberarea se dispune întotdeauna *post iudicium*, în timpul executării pedepsei privative de libertate, și are la bază o procedură administrativă de verificare a parcursului persoanei aflate în executarea pedepsei, punctul de vedere al comisiei pentru liberarea condiționată⁹ din penitenciar fiind

³ Legea nr. 15/1968 privind Codul penal al României, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în M. Of. nr. 65 din 16 aprilie 1997.

⁴ Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, publicată în M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009.

⁵ Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, publicată în M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

⁶ Publicată în M. Of. nr. 514 din 14 august 2013.

⁷ Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, publicat în M. Of. nr. 271 din 11 aprilie 2016.

⁸ V. Dongoroz, *Drept penal*, reeditarea ediției din 1939, Ed. Societății Tempus și Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 555-556.

⁹ Conform dispozițiilor art. 97 alin. (2) din Legea nr. 254/2013, liberarea condiționată se acordă potrivit procedurii prevăzute în Codul de procedură penală, la cererea persoanei condamnate sau la propunerea comisiei pentru liberare condiționată, care este alcătuită din judecătorul de supraveghere

obligatoriu pentru acordarea liberării, indiferent dacă aceasta are loc în urma unei propuneri a comisiei sau la cererea persoanei condamnate¹⁰.

Așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, deși își produce efectele asupra unei pedepse deja individualizate printr-o hotărâre definitivă, liberarea condiționată reprezintă un mijloc de individualizare *judiciară*¹¹ a executării pedepsei, argumentul principal adus în acest sens regăsindu-se în chiar procedura de acordare a liberării condiționate, care rămâne atributul exclusiv al instanței de judecată, prin decizia pe care o poate pronunța, în urma unui examen de oportunitate asupra posibilității de reintegrare socială a persoanei condamnate, luând în considerare, deopotrivă, și raportul comisiei pentru liberarea condiționată din penitenciar.

Mai mult decât atât, decizia instanței de judecată (judecătoria în circumscripția căreia se află locul de deținere în care persoana condamnată execută pedeapsa) va putea fi atacată de aceasta din urmă sau de către procuror cu contestație la instanța ierarhic superioară – tribunalul din aceeași circumscripție a locului de deținere.

Putem observa astfel că liberarea condiționată rămâne un mijloc prin care numai instanța de judecată poate opera modificări cu privire la modalitatea în care o persoană condamnată trebuie să execute pedeapsa, fiind singura în măsură să aprecieze evoluția acesteia ulterior condamnării și dacă pedeapsa și-a atins, măcar în parte, funcția de reeducare, persoana nemaleprezentând un pericol pentru societatea în care urmează a fi reintegrată, așa încât informațiile primite de la administrația penitenciară în acest sens sunt indispensabile, însă nu decisive.

2.1. Propunerea de liberare a comisiei pentru liberare condiționată – procedura administrativă

Comisia pentru liberare condiționată va avea în vedere pentru evaluarea persoanei condamnate, conform dispozițiilor art. 97 alin. (3) din Legea nr. 254/2013, fracțiunea din pedeapsă efectiv executată și partea din durata pedepsei considerată ca executată în temeiul legii, regimul de executare în care persoana este repartizată, îndeplinirea obligațiilor civile, așa cum au fost stabilite prin hotărârea de condamnare, sau imposibilitatea obiectivă a neîndeplinirii acestora, conduita persoanei și eforturile pe care le-a depus în vederea reintegrării sociale pe parcursul executării pedepsei prin munca prestată, activitățile la care a luat

a privării de libertate, care prezidează comisia, directorul penitenciarului, directorul adjunct pentru siguranța deținerii și regim penitenciar, directorul adjunct pentru educație și asistență psihosocială și un consilier de probațiune din cadrul serviciului de probațiune competent potrivit legii, în circumscripția căruia se află penitenciarul.

¹⁰ Pentru o analiză detaliată a modului de desfășurare a lucrărilor comisiei pentru liberare condiționată și a atribuțiilor specifice fiecărui membru care ia parte la acestea, a se vedea A. Barbu, R.F. Geamănu, *Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal. Comentarii și jurisprudență*, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p. 631-633.

¹¹ I. Molnar, în G. Antoniu, T. Toader (coord.), *Explicațiile noului Cod penal*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 232-233. În același sens, a se vedea F. Streteanu, D. Nițu, *Drept penal. Partea Generală*, vol. II, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 576-577.

parte, responsabilitățile încredințate, precum și recompensele și sancțiunile care i-au fost aplicate și, nu în ultimul rând, antecedentele sale penale.

De regulă, persoana condamnată va fi adusă în fața comisiei pentru liberare. Prin excepție, aceasta poate lipsi doar motivat, atunci când prezintă afecțiuni medicale confirmate de medic, în această situație având posibilitatea de a depune înscrisuri. Odată încheiată evaluarea, comisia va întocmi un proces-verbal motivat de propunere a liberării condiționate¹² la care va anexa și recomandările consilierului de probațiune cu privire la măsurile de supraveghere și obligațiile prevăzute de Codul penal care ar putea fi aplicate de către instanța de judecată în situația în care restul de pedeapsă rămas neexecutat la data liberării este de 2 ani sau mai mare. Procesul-verbal va fi înaintat judecătoriei în circumscripția căreia se află locul de deținere și va fi comunicat, deopotrivă, și persoanei condamnate.

În cazul în care comisia pentru liberare, în urma evaluării situației persoanei condamnate, ajunge la concluzia că nu se impune liberarea condiționată a acesteia, va fixa, prin procesul-verbal întocmit, un termen, care nu poate fi mai mare de un an¹³, pentru reexaminarea situației deținutului. Și în această situație, persoanei condamnate îi va fi comunicat de îndată procesul-verbal, aceasta având posibilitatea de a se adresa cu o cerere de liberare direct instanței de judecată competente în termen de 3 zile de la aducerea la cunoștință sub semnătură a procesului-verbal.

Asupra naturii termenului de 3 zile în care persoana condamnată se poate adresa judecătoriei cu cerere de liberare, în doctrină¹⁴ s-a subliniat că termenul este unul procedural, imperativ, de decădere. Deși s-ar putea crede că există o inadverență între prevederile legii speciale și cele ale Codului de procedură penală, care, în cuprinsul art. 587 alin. (1), prevede posibilitatea introducerii unei cereri de liberare fără a menționa un termen expres pentru aceasta, deci *oricând*, considerăm că ne aflăm în ipoteze diferite.

Într-adevăr, termenul de decădere limitează posibilitatea condamnatului de a se adresa instanței cu o cerere de liberare ulterior celor 3 zile, însă pentru motivul că cererea va face „*corp comun*” cu procesul-verbal al comisiei pentru liberare, ale cărui concluzii sunt practic *contestate* de persoana condamnată, urmând ca instanța de judecată să analizeze temeinicia verificării efectuate de comisie și să dispună, dacă apreciază, respingerea cererii, stabilind un termen de reexaminare, sau, dacă găsește persoana condamnată ca fiind aptă pentru reintegrarea în societate și fără a prezenta un factor de risc pentru aceasta, liberarea condiționată.

Așadar, persoanei condamnate nu îi este încălcat dreptul de a se adresa instanței de judecată oricând cu o cerere de liberare condiționată, ci doar se limitează posibilitatea acesteia pentru situația în care există anterior un proces-verbal de evaluare a situației sale din penitenciar, urmând ca, pentru cererile adresate instanței în mod direct, aceasta să ceară toate datele necesare privind situația persoanei condamnate administrației locului de deținere în care se află.

¹² Art. 205 alin. (3) din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013.

¹³ Conform art. 97 alin. (11) din Legea nr. 254/2013.

¹⁴ I.-R. Tuduce, *Liberarea condiționată din pedeapsa închisorii. Aspecte de actualitate din practica judiciară*, în CDP nr. 3/2021, p. 104-105.

În privința termenului de reînnoire a cererii de liberare condiționată pe care îl fixează instanța de judecată atunci când respinge cererea înaintată în urma unui proces-verbal al comisiei care constată neîntreținerea condițiilor pentru acordarea liberării condiționate, au existat opinii divergente în practica judiciară, considerându-se¹⁵, pe de-o parte, că termenul nu poate fi mai mare decât cel prevăzut prin procesul-verbal de către comisia pentru liberare, o practică a instanțelor în sens contrar contravenind principiului *non reformatio in peius*, iar, pe de altă parte, că acordarea liberării condiționate este apanajul exclusiv al instanței de judecată și că propunerea comisiei nu are valența unei hotărâri sau decizii în sensul legii¹⁶. În acest caz, decizia instanței, chiar dacă în concret ar agrava situația persoanei condamnate, nu încalcă niciun drept al acesteia din urmă, cu atât mai puțin cu cât are posibilitatea de a se adresa oricând cu o cerere de liberare ulterior momentului stabilit prin hotărârea instanței, având acces la justiție.

Această a doua opinie și-a găsit consacrare și în practica judiciară recentă¹⁷, reținându-se că fixarea termenului de către instanța care soluționează cererea de liberare condiționată este obligatorie și că aceasta nu este ținută de termenul stabilit de comisia de liberare, deoarece cererea persoanei condamnate nu are natura unei căi de atac împotriva procesului-verbal emis de comisie și nu există o obligație legală pentru instanță de a se supune celor anterior stabilite prin actele administrative ale comisiei. Instanța va fi ținută să fixeze termenul conform prevederilor art. 269 C. pr. pen., care nu poate fi mai mare de 1 an, putând calcula și indica data împlinirii acestuia, stabilind prin minută că acesta va curge de la data rămânerii definitive a hotărârii.

2.2. Cererea de liberare condiționată – procedura în fața instanței de judecată

În ipotezele analizate *supra* am putut observa situațiile în care instanța de judecată poate fi sesizată spre a se pronunța asupra liberării condiționate: într-un prim caz, prin propunerea comisiei de liberare condiționată prin intermediul procesului-verbal întocmit de aceasta, respectiv, într-un al doilea caz, în situația în care, ulterior parcurgerii procedurii administrative în fața comisiei soldate cu o concluzie negativă referitor la acordarea beneficiului liberării, persoana condamnată introduce cerere de liberare în fața instanței alături de procesul-verbal al comisiei în termenul de 3 zile. Un ultim caz în care instanța de judecată poate fi sesizată este acela în care persoana condamnată înaintează o cerere de liberare condiționată direct judecătorei din circumscripția locului de deținere, urmând ca

¹⁵ L.A. Postelnicu, C.-C. Meceanu, în M. Udriou (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 1569.

¹⁶ I.-R. Tuduce, *op. cit.*, p. 105-106. Alți autori, deși de acord cu argumentul că cererea adresată instanței nu are natura unei plângeri împotriva procesului-verbal al comisiei de liberare, critică dispoziția legală pentru încălcarea principiului *liberului acces la justiție*, deoarece susțin că persoana condamnată „are dreptul de a se adresa instanței de judecată cu scopul de a-și ameliora situația, iar nu de a o agrava” – a se vedea R. Moroșanu, în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *Noul Cod de procedură penală comentat*, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2015, p. 1471.

¹⁷ Minuta întâlnirii președinților secțiilor penale ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, 3-4 iunie 2021, Craiova, p. 35-36 (<http://inn-lex.ro/wp-content/uploads/2022/01/Minuta-intalnire-presedinti-sectii-penale-Craiova-iunie-2021.pdf>).

această să ceară administrației penitenciare informații cu privire la situația persoanei care se află în executarea pedepsei privative de libertate și formularea unei propuneri de către organele competente.

Instanța competentă din punct de vedere teritorial să judece cererea de liberare condiționată este, conform dispozițiilor art. 587 alin. (1) C. pr. pen., instanța din a cărei circumscripție face parte locul de deținere în care se află închisă persoana condamnată la momentul formulării cererii, fiind o competență specială care nu este atribuită din punct de vedere material instanței de executare, ci judecătorei.

În situația în care, de la momentul introducerii cererii, persoana condamnată este transferată definitiv sau temporar într-un alt penitenciar, s-a pus problema stabilirii competenței teritoriale a instanței de a o soluționa, întrucât sintagma „loc de deținere” a dus la soluții de practică neunitară, reținându-se, pe de o parte, competența instanței în a cărei circumscripție se află locul de deținere stabilit de Administrația Națională a Penitenciarelor, conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013, și nu instanța în circumscripția căreia se află locul de deținere în care a fost transferată temporar persoana condamnată, iar, pe de altă parte, competența a fost atribuită instanței în a cărei circumscripție se află condamnatul la data formulării cererii.

Problema a fost tranșată de Completul pentru soluționarea recursului în interesul legii al Înaltei Curți de Casație și Justiție, prin Decizia nr. 15/2018¹⁸, care a stabilit competența teritorială de soluționare a cererilor la instanța în a cărei circumscripție se află locul de deținere la data formulării cererii.

Deși această din urmă orientare jurisprudențială pare că asigură celeritatea procedurii în faza de executare, poate conduce, *in concreto*, la tergiversarea nejustificată a soluționării cererilor, ca urmare a declinărilor succesive de competență și a deplasărilor persoanelor deținute la alte instanțe atunci când transferurile acestora au fost unele temporare, ele revenind în penitenciarul stabilit inițial pentru executarea pedepsei.

Mai mult decât atât, avem rezerve față de soluția instanței supreme, deoarece considerăm că o astfel de interpretare creează persoanelor condamnate posibilitatea de a alege instanța care soluționează cererile formulate în timpul executării pedepsei, abuzând de dreptul lor de petiționare. Acestea, în urma transferurilor temporare, vor reveni la penitenciarul stabilit inițial conform art. 11 alin. (5) din Legea nr. 254/2013, așa încât formularea unor cereri cât timp se află în locurile de deținere în care au fost transferate va atrage competența instanțelor corespunzătoare, iar deplasările ulterioare succesive care să asigure prezența petenților la procedura de soluționare nu doar că vor afecta celeritatea procedurii, dar

¹⁸ Publicată în M. Of. nr. 885 din 22 octombrie 2018. Curtea a arătat că prevederile Codului de procedură penală nu instituie niciun temei legal care să ducă la determinarea instanței competente, în raport cu un loc de deținere în care persoana condamnată nu execută, în mod efectiv, pedeapsa la data formulării cererii, așa încât unicul criteriu este acela al locului de deținere în care persoana condamnată execută pedeapsa la data formulării cererii. În același sens, în doctrină, s-au exprimat și I. Neagu, M. Damaschin, *Tratat de procedură penală. Partea specială, în lumina noului Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 634-635, și, respectiv, R. Moroșanu, în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *op. cit.*, p. 1464.

vor crea riscuri pentru siguranța penitenciarelor și vor implica cheltuiuri nejustificate a unor resurse bugetare.

În doctrină s-a arătat că *data formulării cererii* este – conform regulilor procesual penale, în lipsa unor dispoziții procesual penale exprese – data la care cererea se înregistrează și primește dată certă prin aplicarea ștampilei de intrare a instanței¹⁹.

În ceea ce privește procedura la instanță, indiferent de modul de sesizare judecătoria va hotărî asupra liberării condiționate după o procedură publică orală și contradictorie, care se desfășoară cu citarea și aducerea persoanei condamnate, asigurându-i-se acesteia asistența juridică obligatorie, la care va participa în mod obligatoriu și procurorul. În etapa cercetării judecătorești se pot administra probe cu înscrisuri, necesare soluționării cererii sau propunerii de liberare condiționată, după caz, iar instanța are posibilitatea de a cere pentru analiză întregul dosar al condamnatului.

Întrucât acordarea liberării condiționate reprezintă un beneficiu, o vocație și nu un drept al condamnatului, simpla îndeplinire a condițiilor prevăzute de lege nu atrage după sine și aprobarea cererii/prounerii de liberare, astfel încât instanța va realiza un dublu examen, atât de legalitate, cât și de oportunitate, având în vedere posibilitățile concrete ale persoanei condamnate de a se reintegra în societate și dacă, prin comportamentul din timpul executării pedepsei, conduita acesteia s-a îndreptat în acord cu scopul pedepsei aplicate prin hotărârea de condamnare.

Dacă va constata atât îndeplinirea condițiilor de legalitate, cât și a celor de oportunitate a punerii în libertate a condamnatului, instanța va admite cererea/propunerea și va dispune liberarea condiționată. În situația acordării liberării condiționate, măsura va fi comunicată Serviciului de Probațiune și organelor de poliție în a cărui circumscripție locuiește persoana condamnată.

Hotărârărea primei instanțe nu este executorie, existând posibilitatea de a fi atacată cu contestație în termen de 3 zile de la comunicare, în temeiul dispozițiilor art. 587 alin. (3) C. pr. pen., contestația formulată de procuror având efect suspensiv de executare.

Așa cum am antamat anterior, în situația în care instanța respinge propunerea sau cererea de liberare condiționată, aceasta are obligația de a fixa un termen de reînnoire a cererii, care nu poate fi mai mare de 1 an. Termenul de reînnoire a cererii se calculează de la momentul rămânerii definitive a hotărârii și nu de la momentul pronunțării, ceea ce ar putea constitui o încălcare a principiului *non reformatio in peius*. În această situație, dacă persoana condamnată nu ar fi făcut contestație, ar fi beneficiat de un termen mai scurt decât în situația în care a formulat contestație și aceasta a fost respinsă de către instanța ierarhic superioară. Un argument în acest sens este și faptul că termenul stabilit pentru reexaminare este o condiție de admisibilitate a unei viitoare cereri de liberare condiționată, care, dacă va fi înaintată instanței înainte de împlinirea termenului, nu va fi respinsă ca prematur introdusă²⁰, ci ca inadmisibilă.

¹⁹ I.-R. Tuduce, *op. cit.*, p. 107.

²⁰ Soluția rămâne valabilă numai pentru situația în care cererea de liberare este introdusă anterior momentului împlinirii fracției de pedeapsă cerută de lege pentru acordarea beneficiului liberării condiționate. În același sens, a se vedea R. Moroșanu, în N. Volonciu, A.S. Uzlău (coord.), *op. cit.*, p. 1470.

În practica judiciară soluțiile sunt multiple, în sensul că majoritatea instanțelor de control optează pentru menținerea termenului stabilit de către instanța de fond sesizată cu o cerere sau propunere de liberare condiționată, în timp ce restul stabilesc un nou termen (diferit) pentru reînnoirea cererii. În cazurile în care instanța de control menține termenul stabilit prin hotărârea primei instanțe, în practică distingem între termene stabilite calendaristic²¹, în majoritatea cazurilor, a căror împlinire nu depinde de data rămânării definitive a hotărârii primei instanțe, întrucât decizia instanței de control preia dispozitivul celei din urmă, și termene stabilite pe o perioadă fixă²², care curg de la rămânerea definitivă (prin decizia tribunalului) a hotărârii pronunțate de judecătorie.

Nici în cazurile în care instanța de control dispune un nou termen de reînnoire a cererii de liberare condiționată orientarea instanțelor nu este unitară, în sensul că unele stabilesc termenul calendaristic²³, indicând data împlinirii acestuia, iar altele menționează perioada²⁴ după care persoana condamnată va putea sesiza instanța de fond cu o nouă cerere.

2.2.1. Contestația privind hotărârea de respingere a cererii de liberare condiționată – procedura în fața instanței superioare

Etapă de contestație se derulează în fața tribunalului în circumscripția căruia se află locul de detenție în care execută pedeapsa privativă de libertate persoana condamnată²⁵, care va verifica legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe. În literatura de specialitate²⁶ s-a semnalat o practică greșită a unor instanțe de a se raporta la îndeplinirea condițiilor privind liberarea condiționată la momentul soluționării contestației, iar nu la momentul judecării cererii de liberare de către

²¹ Trib. Mureș, decizia nr. 11 din 12 ianuarie 2022; deciziile nr. 13 și 14 din 14 ianuarie 2022; Trib. Satu Mare, decizia nr. 11 din 12 ianuarie 2022; Trib. Cluj, decizia nr. 16 din 12 ianuarie 2022; Trib. Maramureș, decizia nr. 4 din 13 ianuarie 2022; Trib. Dolj, deciziile nr. 29, 31, 32 și 33 din 14 ianuarie 2022; deciziile nr. 39, 41 și 43 din 18 ianuarie 2022; Trib. București, decizia nr. 51 din 14 ianuarie 2022; decizia nr. 118 din 4 februarie 2022; decizia nr. 131 din 9 februarie 2022; Trib. Constanța, decizia nr. 30 din 14 ianuarie 2022, decizia nr. 59 din 18 ianuarie 2022; Trib. Harghita, decizia nr. 9 din 17 ianuarie 2022; Trib. Brașov, deciziile nr. 21, 23, 25, 27, 29, 31 și 33 din 17 ianuarie 2022; Trib. Dâmbovița, deciziile nr. 48, 49, 50 și 54 din 18 ianuarie 2022; Trib. Gorj, decizia nr. 13 din 18 ianuarie 2022; Trib. Giurgiu, deciziile nr. 3 și 4 din 13 ianuarie 2022; decizia nr. 12 din 17 ianuarie 2022; deciziile nr. 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 23 și 24 din 20 ianuarie 2022; Trib. Timiș, deciziile nr. 44, 45, 47, 48, 49, 51 și 52 din 13 ianuarie 2022; deciziile nr. 58, 59, 60 și 61 din 17 ianuarie 2022; deciziile nr. 90 și 92 din 20 ianuarie 2022; decizia nr. 173 din 8 februarie 2022; deciziile nr. 143, 145 și 146 din 1 februarie 2022; deciziile nr. 220 și 221 din 22 februarie 2022; deciziile nr. 245, 246 și 247 din 28 februarie 2022; deciziile nr. 273 și 275 din 7 martie 2022 (disponibile pe www.sintact.ro).

²² Trib. Satu Mare, deciziile nr. 7, 9 și 11 din 12 ianuarie 2022; decizia nr. 13 din 19 ianuarie 2022; Trib. Vrancea, deciziile nr. 14 și 16 din 12 ianuarie 2022; Trib. Vaslui, decizia nr. 8 din 12 ianuarie 2022; Trib. Giurgiu, decizia nr. 2 din 13 ianuarie 2022; Trib. Constanța, deciziile nr. 16, 17, 19, 20, 24, 25, 26 și 27 din 14 ianuarie 2022; Trib. Dâmbovița, decizia nr. 51 din 18 ianuarie 2022; Trib. Botoșani, decizia nr. 12 din 18 ianuarie 2022 (disponibile pe www.sintact.ro).

²³ Trib. Arad, decizia nr. 30 din 25 ianuarie 2022; Trib. Timiș, decizia nr. 140 din 1 februarie 2022; Trib. București, decizia nr. 174 din 17 februarie 2022 (disponibile pe www.sintact.ro).

²⁴ Trib. Vrancea, deciziile nr. 18 și 19 din 14 ianuarie 2022; Trib. Harghita, decizia nr. 8 din 17 ianuarie 2022; Trib. Botoșani, decizia nr. 13 din 18 ianuarie 2022; decizia nr. 22 din 20 ianuarie 2022; Trib. București, dec. nr. 147 din 14 februarie 2022 (disponibile pe www.sintact.ro).

²⁵ Regula instituită prin decizia în recurs în interesul legii nr. 15/2018 rămâne aplicabilă de lege lata.

²⁶ I.-R. Tuduce, *op. cit.*, p. 109.

instanța de fond. Așa încât, în măsura în care între momentul judecării cererii cel al soluționării contestației fracția de pedeapsă prevăzută de lege s-a împlinit, avut loc achitarea integrală a obligațiilor civile și persoana condamnată a progresat către un regim de executare mai puțin sever sau a împlinit vârsta de 60 de ani, ca permite înlocuirea pedepsei detențiunii pe viață cu cea a închisorii, activându-beneficiul liberării condiționate, instanța de control judiciar admitea contestația formulată și desființa hotărârea primei instanțe, cu toate că prima hotărâre ridică probleme de legalitate sau temeinicie, având în vedere că, la data soluționării, condițiile liberării nu erau întrunite.

Un remediu propus²⁷ în acest sens a fost trimiterea hotărârii spre rejudecare la prima instanță, însă a fost de îndată criticat²⁸ pentru argumentul că dispoziția art. 425¹ alin. (7) pct. 2 lit. b) C. pr. pen. prevăd trimiterea spre rejudecare doar pentru cazul în care judecata a avut loc fără respectarea dispozițiilor privind citirea, astfel că soluția rămâne fără temei juridic²⁹. S-a propus, de asemenea, ca, astfel de situații, instanța de control judiciar să respingă contestațiile formulate cu posibilitatea stabilirii unui termen mai redus pentru rediscutarea situației liberării condiționate, urmând ca persoana condamnată să se adreseze instanței cu o nouă cerere de liberare sau ca o nouă propunere de liberare să fie formulată de către comisia pentru liberare condiționată din cadrul penitenciarului³⁰.

Soluția înaintată își găsește temei în dispozițiile procesual penale, întrucât instanța de control este ținută fie să respingă contestația ca nefondată și să mențină hotărârea atacată, atunci când constată că a fost întemeiată în fapt și în drept, fie să o admită, atunci când consideră că hotărârea este nelegală și netemeinică, ulterior pronunțând o nouă hotărâre privind chestiunea care a reprezentat esența procedurii și care va avea un conținut diferit față de hotărârea de fond³¹.

Avem rezerve față de acest remediu, deoarece creează nu doar o situație nefavorabilă pentru condamnat, fiind nevoit să treacă încă o dată printr-o procedură în fața primei instanțe, dar se ajunge și la grevarea nejustificată a instanțelor de fond; or, nu vedem un impediment pentru instanța de control judiciar de a constata îndeplinirea condițiilor pentru dispunerea liberării condiționate a persoanei condamnate în calea de atac. În acest sens, arătăm că, în calea de atac a contestației, conform dispozițiilor art. 425¹ alin. (4) C. pr. pen., prevederile art. 418 C. pr. pen. din materia apelului referitoare la neagravarea situației proprii calei de atac se aplică în mod corespunzător, astfel că instanța se va limita la a îndrepta hotărârea greșită doar în cazurile în care s-ar crea o situație nefavorabilă pentru partea care a declarat calea de atac.

În practica judiciară, instanța de control procedează la admiterea contestației, desființează hotărârea primei instanțe și, rejudecând, dispune liberare condiționată, luând în considerare situația persoanei condamnate împreună cu schimbarea temeiurilor intervenite între momentul judecării fondului și cel

²⁷ A. Barbu, R.F. Geamănu, *op. cit.*, p. 633.

²⁸ I.-R. Tuduce, *op. cit.*, p. 109.

²⁹ D. Grădinaru, în M. Udroui (coord.), *op. cit.*, p. 1102.

³⁰ I.-R. Tuduce, *op. cit.*, p. 109.

³¹ Soluții posibile conform dispozițiilor art. 425¹ alin. (7) C. pr. pen.

soluționării contestației în calea de atac³². Există însă și instanțe a căror practică este orientată în sensul trimiterii cauzei spre rejudecare la instanța de fond³³, motivând că aceasta va trebui să aibă în vedere pentru soluționare toate modificările intervenite cu privire la situația persoanei condamnate.

Deși legea procesual penală nu face nicio trimitere la dispozițiile privind efectul devolutiv al apelului, credem că, în procedura soluționării contestației, instanța va examina cauza sub toate aspectele invocate de către persoana care a declarat calea de atac împotriva hotărârii instanței de fond. Din aceste considerente, instanța va trebui să examineze cauza, dincolo de temeiurile invocate, sub toate aspectele de fapt și de drept incidente, chiar dacă, așa cum anticipam, acestea s-au schimbat de la momentul deliberării instanței de fond.

Un alt argument în favoarea pronunțării instanței de control judiciar în privința liberării condiționate poate consta în aplicarea printr-o analogie în favoarea persoanei condamnate a dispozițiilor statuate de Înalta Curte de Casație și Justiție în Decizia în recurs în interesul legii nr. LXVII/2007³⁴, prin care a stabilit că, în examinarea unei cereri de liberare condiționată, instanța se va pronunța în privința îndeplinirii condițiilor cerute de lege pentru acordarea beneficiului la momentul judecării, iar nu la momentul introducerii cererii sau propunerii de liberare, după caz. Într-adevăr, sesizarea de practică neunitară avea în vedere ipoteza judecării cererii de către instanța de fond, însă credem că nu există un impediment pentru ca instanța de control judiciar, odată ce a constatat îndeplinite condițiile pentru acordarea liberării, să nu poată dispune în mod direct liberarea prin decizia pronunțată.

2.2.2. Admisibilitatea cererii de liberare condiționată în timpul desfășurării procedurii de constatare și sancționare a abaterilor disciplinare

Procedura disciplinară se desfășoară conform dispozițiilor art. 103 din Legea nr. 254/2013 și ale art. 222-224 din Regulamentul de aplicare a Legii nr. 254/2013 și debutează prin constatarea abaterilor disciplinare de către personalul administrației penitenciarului printr-un raport de incident, care este înaintat în termen de 24 de ore, de către șeful secției în care se află persoana condamnată, comisiei de disciplină din penitenciar³⁵. Aceasta din urmă, după ce primește rezultatele

³² Trib. Timiș, decizia nr. 87 din 20 ianuarie 2022; Trib. București, decizia nr. 126 din 8 februarie 2022 (disponibile pe www.sintact.ro).

³³ Trib. Dolj, decizia nr. 42 din 18 ianuarie 2022 (www.sintact.ro). Instanța a motivat trimiterea spre rejudecare în temeiul standardelor de protecție a drepturilor fundamentale și a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, arătând că „practica judiciară constantă relevă o ipoteză de trimitere a cauzei spre rejudecare, în urma admiterii căii de atac ordinare, atunci când a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, în primă instanță, sau există vreun alt viciu semnificativ și substanțial, care conduce la încălcarea dreptului la dublul grad de jurisdicție în materie penală garantat de art. 2 din Protocolul nr. 7 adițional la CEDO”.

³⁴ Publicată în M. Of. nr. 537 din 15 octombrie 2007.

³⁵ Comisia este alcătuită din directorul adjunct pentru siguranța deținerii și regim penitenciar, în calitate de președinte, directorul adjunct pentru educație și asistență psihosocială și un ofițer anume desemnat de către directorul penitenciarului și își desfășoară lucrările după regulile procedurii disciplinare reglementate prin legislația terțiară în vigoare, mai exact prin Decizia directorului general al ANP nr. 336 din 2021 (<https://anp.gov.ro/penitenciarul-spital-bucuresti-rahova/despre-institutie/legislatie/decizie-dg-anp-nr-336-din-18-01-2021-procedura-disciplinara-aplicabila-persoanelor-private-de-libertate/>).